

MAKİNA YÜKSEK MÜHENDİSİ AYDIN BİNGÖL: “USTANIN BİLGİSİ TOHUM GİBİDİR”

Hülya Aydın*

Bu sayımızda Odamızın 1985 sicil numaralı üyesi Makina Yüksek Mühendisi Aydın Bingöl ile konuştuk. Bingöl karşılaştığı birçok zorluğa ve baskıya rağmen asla vazgeçmeden, sevgiyle sürdürdüğü meslek hayatını ve zorluklarla mücadele etme yöntemlerini anlattı bizlere...

* Makina Mühendisleri Odası Basın Danışmanı - hulya.aydin@mmo.org.tr

Önce biraz kendinizden bahsedermisiniz? İlköğretim ve lise yıllarınız nasıldı? Hayatınızın şekillenmesinde rolü olduğunu düşündüğünüz şehir, kişi ve anılarınızı bizimle paylaşır mısınız?

Doğum tarihim 01 Şubat 1935'tir. Ama doğduktan sonra hastalanmışım, yaşamaz diye düşünmüşler ve hemen nüfusa kaydetmemişler. Ancak ben iyileşince 20 Mayıs 1935'te hüviyet cüzdanım alınmış. Siirt'te doğmuşum. Babam berber, annem ise ev kadınıydı. Beş kız, iki erkek, toplam yedi kardeşiz. Ben ailenin dört numarasıyım. Siirt o yıllarda yaklaşık 7-8 bin sivil ve 5 bin kişilik tümen mevcudu ile küçük bir kasaba gibiydi. Elektrik yoktu, su gereksinimi kehrizlerden beslenen çeşmelerden sağlanıyordu. Suyu evlere sakalar taşıyordu. Suyun kıt olduğu yıllarda, Tillo ve Halenze köylerinin mağaralarında köylünün doldurduğu kar, buza dönüşmüş olarak gelirdi evimize. Buzun erimesini beklerdik. Su kurtlanmışsa eski tülbentlerle suyu süzer ve kırmızı böceklerin büyüklüğü bir milimetreye inince gözümlü kapatıp içerdik.

İlkokul ve ortaokulu baba evinde okudum. Ablalarım ve ağabeyim benden önce okula gittikleri için, evde bana okuma yazmayı, dört işlemi (dördüncü işlem üs alma işlemidir) ve hesap yapmayı öğretmişlerdi. İlkokula başladığımda öğretmenimiz Selanikli Nazmi Efendi beni üçüncü sınıftan başlatmak istemişti ama babam izin vermemiş ve "Sınıfı yaşittarı ile yürüsün" demişti. Baba evinde büyüdüğüm yıllarda ve daha sonra yaz aylarında tatile geldiğimde be-

nim için bağımızın çok büyük bir yeri vardı. Bağda doğayı izlemek harika bir duyguydu, aynı zamanda orada ders çalışırdım. Harp yıllarında yazın, pazar günleri akrabalarımızla akşam yemeğini ay ışığında, tabii ki lüks lambası desteğiyle, piknik havası içinde bağda yerdik. Bağdan dönüşte, bütün bağ sahipleri, lüks lambaları veya büyük kandillerle şehre kadar bağ yolunu aydınlatan, kalabalık kafieler oluştururdu...

Liseye kadar ilköğretim yıllarında, sınıfın çalışkanları arasındaydım. Ortaokul yıllarında da bütün karne dönemlerinde iftiharla geçtim... Babam, iftiharla geçtiğim için adına gelen mektupları saklamıştı. Askerliğimin bitimine yakın vefatında gittiğimde, sakladığı zarfları buldum, şimdi arşivimdedeler... O yıllar, babaların çocuklarına "çok çalışmalısınız" sözcüklerini sıkça tekrarladıkları yıllardı. Devletimizin verem, trahom, sıtma, şark çıbanı ve zührevi hastalıklarla mücadele ettiği yıllardı. On yıl gibi kısa zamanda bu hastalıkların adını gündemden düşürmenin başarıldığı bu yıllarda Halkevinde, sağlık ve eğitim konularında seminerler, şiir günleri ve temsiller düzenlenirdi. Halkevi aynı zamanda büyüklüğümüzün yeni harflerle okuma yazma kurslarına katıldıkları, vatandaşların Cumhuriyeti tanıdıkları, kazanımlarını kavradıkları, vatan ve bayrak sevgisi ile hür ve bağımsız ülke kavramlarını öğrendikleri bir ev, en büyük erdemim vatan ve bayrak sevgisi olduğunu öğrendiğimiz bir okuldu bizim için. 1945'ten sonrası ise sinemayla tanıştığımız dönemlerdir. Harp yıllarının içimizde bıraktığı acı ve buruk bir tat hep var şüphesiz.

Ama o yıllar, bizlerin Nutuk okuyarak atalarımızın bize bıraktıklarını kalbimize silinmeyecek şekilde yazdığımız yıllardır aynı zamanda...

Liseyi de Siirt'te mi okudunuz?

1950'de ortaokulu bitirdim. Ortaokulda sınıfımız 20 kişi idi. En az on beşimiz, hem okumayı çok arzuluyordu, hem çok çalışkandı. Özellikle fen derslerimiz çok iyiydi. Ancak şehrimizde lise yoktu. Ben de okumak istiyordum. Ortaokul müdürüm rahmetli Kemal Asal, babama "Onu askeri okula gönderelim, oradan mühendiste olur doktora" demiş. Babam onaylamamıştı. Müdür, "Öyleyse parasız yatılı lise sınavlarına girsin kazanır" demiş. Babam bu öneriyi beğenmişti. Ama devletimiz son sınıf için dört, ikinci sınıf için bir kişi olmak üzere beş kişiyi okutabilecek kontenjan ayırmıştı Siirt'e. Son sınıftan bu sınava girip kazanan dört kişiden biri benim. Ancak sınav sonuçları, birinci karnenin dağıtılacağı günlerde belli oluyordu. O yıllarda üç karne dönemi vardı. Kazanma olasılığına karşı, bir karne dönemini kaybetmemek adına, ailemin oluşturduğu olanakla, ağabeyim benimle Diyarbakır'a gelerek Ziya Gökalp Lisesi'ne ve lisenin pansiyonuna kaydımı yaptırdı. Birinci karnemizi almadan iki gün önce, babamın gönderdiği mektupta kazandığımı ve Gaziantep Lisesi'nde okuyacağımı yazıyordu. Keşke diğer arkadaşlarımı da devletim okutabilseydi...

Gaziantep, daha büyük, eğitim ve kültür seviyeleri yüksek, çalışkan ve üretken insanların oluşturduğu bir şehirdi. Dört yıllık eğitimim sonunda orayı ikinci doğum kentim gibi

kabul ettim ve sevdim. Sınıf arkadaşlarım hâlâ en çok andıklarımıdır. Maliyede çalışan bir memur olarak ağabeyimin burada emekli olması, ayrıca onun yanında kalan annemin ve kendisinin de bu topraklarda yatıyor olması, Gaziantep şehri ile bağımızı daha çok güçlendirdi. Lisem, ülkemizde o yıllarda anılan en iyi eğitim veren beş lisesinden biriydi. Haziran ve Eylül döneminde mezun olanların hemen hepsi İstanbul Üniversitesi ve İTÜ fakültelerinden dilediklerini kazandılar. Bir kısmı da, yurt dışı bursu ile okumaya gittiler ve dönerek başarılı oldular. Siirt'ten aynı sınıftan geldiğimiz 4 kişiden ben İTÜ makina mühendisliği, diğerleri ise İTÜ maden mühendisliği, Ankara tıp fakültesi ve Ankara ziraat mühendisliği bölümlerini kazanarak mezun olduk. Bizi çok iyi yetiştiren, özverili ve bilgili bütün öğretmenlerimizi minnet ve rahmetle anıyorum.

Makina mühendisi olma kararını nasıl verdiniz? Ailenizin kararınızdaki rolü ve desteği nasıldı? Mühendislik kararı hayatınızda sizi mutlu etti mi?

Mühendislik hayalim iki olaya dayanır. Babam ben doğmadan bir arsa almış ve Siirt'in Bayındırlık Müdürü İTÜ mezunu mimar yüksek mühendis olan müşterisine bu arsaya bir dükkân yapmak istediğini söylemiş. O da "Projesini ben yapayım sen bana akıllı bir inşaat ustası bul" demiş. Babamın dükkânı, Siirt'in ilk betonarme yapısıdır ve hâlâ ayakta. Babamın dükkânının oluşmasında bir mimar katkıda bulunduğu için, mühendis ya da mimar olma hayalim çok erken yaşlarda oluşmuştu.

Meslek seçiminde beni etkileyen ikinci bir olay da ortaokul birinci sı-

nıfın yaz tatilinde oldu. Bir gün babama öğle yemeğini götürmüştüm. Dükkânda, Siirt-Bitlis yolu müteahhidinin oğlu, müşteri olarak oturuyordu. Fransa'da inşaat mühendisliği okuyormuş, babasının şantiyesinde staja gelmiş. Okuduğum yabancı dili sordu. "Fransızca" dedim. Çantasından bir Fransızca mektup çıkardı. "Oku bakalım" dedi. Mektubu hemen hemen yanlışsız okudum. "En iyi dersin hangisi?" diye sordu. "Matematik" dedim. "Sen mühendis olmalısın" dedi. Bu da beni etkilemiştir. Ailem tabii ki maddi ve manevi anlamda beni destekledi. Gerçi ilk hayalim mimar veya inşaat mühendisi olmaktı. Ama sınava girerken tercihte yanlış sıralama yaptığım için makina mühendisliğini kazandım. Ama olsun yine de makina mühendisi olduğum için mutluyum.

1960 yılında İTÜ'den mezun oldunuz. O dönemdeki ülke koşullarının üniversite hayatınızın ve özelde İTÜ'de öğrenci olmanın yaşamınızın şekillenmesinde rolü üzerine neler söylersiniz?

Üniversite eğitimimde, Siirt Belediyesi'nden burs aldım. Burs yetmediği için, öğrencilere evlerinde fen dersleri verdim. İlk sene Gümüşsuyu binamızın karşısındaki ara sokakta bir pansiyonda kaldım. İkinci sene Vezneciler semtinde, o yıl açılan Site yurduna sıram geldi. Liseden arkadaşlarım da çoğunlukla oradalardı. Üçüncü sene, Gümüşsuyu yurduna sıram gelince, yol sorunu bitti. Yemekhanesi temizdi, üniversite mali destek sağladığı için de ucuz sayılırdı. Öğretmenlerimiz ders kitabı yazmadıkları için, derste not

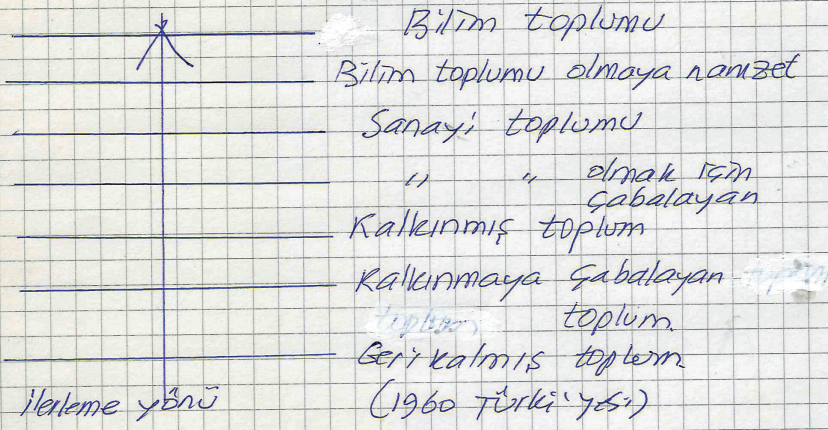
tutardık. Önerdikleri kitaplar, genel olarak yardımcı nitelikte idi. Problem çözümleri içeren kitaplar kütüphanede vardı. Ama kütüphane, geceleri kapalı olurdu.

Rektörümüz olduğunda Mustafa İnan Hocamızdan, Gümüşsuyu binasında, giriş kapısının üstündeki kütüphaneyi gece hiç değilse 23.00'e kadar açık tutmalarını istedik. Problem çözümleri için sayılı kitaplardan yararlanmak istiyorduk. Orada çalışan kadro memur statüsündeydi. İşçi statüsünde olmadığı için gece gelemezlermiş, kadroyu da işçi statüsüne çeviremezlermiş. Hocamız çok üzülmişti bu sorunumuzu çözemediği için. Ülkemizde, yurt sorununun hâlâ çözülmediğini görmek de içimi incitiyor...

Hocalarımızdan en güzel ders anlatanlar ve en çok andıklarımız: Mustafa İnan, Horninger, Hikmet Binark, Selim Palavan ve F. Duscio'dır. İTÜ eğitiminin en önemli özeliği, mezun ettiği öğrenciye "mühendis gibi düşünebilme" yeteneği verebilmesidir. Bizi mağdur edenler dahil bütün hocalarımızı şükran ve rahmetle anırım. 1960 İhtilalinde, yurtları ve üniversiteleri kapattılar. Son sınıf öğrencisi olduğumdan, diploma projesi tashihi için Duscio hocamı evinde bile olsa bulmak zorundaydım. Bu yüzden İstanbul'dan ayrılmadım. Okullar ve yurtlar açılınca bir aylık ders yaptık. Son dersimiz iktisattı. Hocamız, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden Prof. Dr. Zeyyat Hatipoğlu idi. Ekonomi bilimine ait çok şey anlattı bizlere. Meslek hayatımızda bunlardan çok yararlandık. Mesela üretim ile ilgili bir şemasını hiç unutmadım...

Tarih: Haziran son haftası
 Yıl: 1960, Yer: İTÜ Gümüşsuyu
 Binası (A-501) anfisi
 Ders: İKTİSAT Dersi veren zat
 i.Ü. İktisat Fak. den
 Prof. Dr. Zeyyat Hatipoğlu

Dinleyenler: Mak. Fak. Son sınıf öğrencileri
 "0 sene mezun olup Anadolu'ya çalışmak
 için gidebilmeyi hayal edenler:

Bir seviyeden öste çıkmanın kuralları
 aynı:

- ÜRETİMİ ARTTIRMAK
- ÜRETİMİN GECİDİNİ ARTTIRMAK
- ÜRETİMİN KALİTESİNİ YÜKSELTMEK
- ÜRETİMİ SATMAK

İTÜ'den mezun olduktan sonra ki yaşam öykünüzü, çalışma hayatınızı, çalışma alanlarınızı ve sizin yaşamınızı etkileyen anılarınızı bizimle ayrıntılı olarak paylaşır mısınız?

Mezun olduktan sonra 1960-1963 yılları arasında mecburi hizmetimden dolayı, Siirt Belediyesi'nin çalış-

tırdığı Botan HES Santral'ında santral şefliği, son bir yıl da ek olarak elektrik ve su işletmesi şefliği görevlerini yaptım. Tabii ki doğduğum kent için hem elektrik ve hem içme suyunu sağlayan tesisi çalıştırmak, benim için sadece bir zorunlu görevi yerine getirmek değildi. Çocukluğumuzda yaşadığımız elektrik ve su sorunu-

nun çözüldüğünü gördüğüm bir tesiste, memleket çocuğu olarak işe yaramanın keyfini de çıkardım. Üç sene boyunca İhtilal İdaresi'nin yönetimi vardı. Vali aynı zamanda Belediye Başkanı olarak da görev yapıyordu. Vali, kurmay albay emeklisi bir pilottu. Hiç geçinemezdik, tesisin su ile çalışmasından dolayı bakıma ve hatta yağlamaya gerek olmayacağını düşünecek bir kafa yapısındaydı. İş Kanunu gereklerini yapmanın kutsallığına inanmamış olması çok hüzün vericiydi.

1963 seçiminde de yönetime mahalli idare geldi. Bu sefer Belediye Meclisi esnaflardan oluşturuldu ve yeni yönetim ile çalışmak daha da zorlaştı. Belediyeler için yatırımcı daire İller Bankası olduğundan, Belediyelerin banka nezdinde borçlanarak eksiklerin tamamlanmasını sağlaması hemen hemen olanaksızdı. Tesisin, model deneyleri Almanya'da yapılmış. İller Bankası'nın teknik servisleri uzun yıllara ait gözlem ve kayıt oluşturamadıkları için, model deneyleri raporunda verilenlerden farklı ve işletme için zorluk yaratan sonuçlar oluşuyordu. Türbinlerin su alma ağız önünde çok malzeme birikiyordu. Buradaki çalışmam boyunca bir sürü sorunu çözmeye çalıştım.

Bu sorunlardan ve çözüm yöntemlerinizden bahsedermisiniz?

Mesela bir keson kuyu daha açarak, içme suyu pompalarını kaviteyondan kurtarmaya çalıştım. Pompaların iç parçalarının yedeklerini demir döküm yerine bronz olarak imal ettirdim. Bunu Etibank burslusu olarak Maden'de çalışan liseden ve üniversiteden sınıf arkadaşım Cemalettin Beşe, atölyesinde yaptırdı. Hem dö-

viz harcamadık, hem KSB imalatının sekizde birine mâl ederek ucuzluk sağladık. Bronz, kaviteye karşı dökme demirden daha dayanıklı olduğu için uzun bir süre pompaları açıp içini değiştirmeye de gerek kalmadı. Belediye müşterilerinin bütün elektrik ve su sayaçlarını ayar istasyonlarına göndererek kaçak işlerini de bitirdim. Onu sağladığım için piyasada çalışan teknisyenler, beni öldürmek için evimin köşesinde beklemişler. Dönemin il emniyet müdürü tesadüfen devriye gezerken yakalamış bu iki kişiyi.

Ayrıca Diyarbakır DSİ 10. Bölge Müdürü Recai Kutun'dan yardım istedim. O da, HES tesisinin model deneylerinin DSİ'nin Ankara'daki laboratuvarında yapılmasını sağladı. Deneylere bir iki defa katıldım. Türbin girişlerindeki, özellikle taşkınlarda oluşan girdaplardan dolayı ve türbin çarkları bölgesine ağaç vb. malzeme girmemesi için bulunan sonucu İller Bankası'na sundum. İller Bankası yapım programına almadı. Ben de o yıl tesisten ayrıldım.

Sürt Belediyesi'nden ayrıldıktan sonra neler yaptınız?

1963-1966 yılları arasında Diyarbakır DSİ 10. Bölge Müdürlüğü'nde makina işletme şefi olarak çalıştım. O yıllarda adı bugün GAP olan projenin ön etütleri yapıldı. Ülkemizin bu en büyük projesinde çalışmak, meslek hayatımda mühendisliğe duyduğum yıllardır. Her türlü yokluğa karşın o yıllar benim için çok özeldir. Mesela yollarda asfalt yoktu. Gittiğimiz kasabalarda lokanta, otel olanakları kısıtlıydı. Seyahatler yaz sıcaklığında ve arazi taşıtları içinde yapılırdı. Yolun tozu terimize karışır, çamur oluştururdu. Makina servisinin,

taşıt ve iş makinaları işletmesi, atölye ile işbirliği ve yedek parça temini, vasıtalarımız yetmediği zaman, piyasadaki binek araç kiralması gibi yoğun görevi vardı. Teknik elemanların arazi çalışmalarında, yılda yüzbinlerce kilometre yol yapıyordu. Yükün en önemli bölümü makina işletme üzerindedir.

İlk aylarda, atölye şefi ile çok sıkı işbirliği ile öncelikle hizmet sırasında uyuşturucu kullanan personelin tedavilerini sağlamak gerekmekteydi. Hem şoförlerde, hem atölye işçilerinde görev başında uyuşturucu kullananlar vardı. Görevden atmak çözüm değildi, zira piyasadaki bulaçlarımızın da uyuşturucu kullanıp kullanmadığını bilmek olanaksızdı. Şoförlerin krizini mesai saatleri içinde yakalayabilmek için, onlarla araziye çıkar, kriz anını yakalar ve en yakın kasaba ve şehirde durup, otobüsle onları Diyarbakır'a gönderir, bölgeye telefon ederek, varır varmaz, şoförün Elazığ ilindeki hastaneye sevkini sağlardım. Atölye personeli için de Yılmaz Kaynak işçiye verdiği görevi çalışıp bitirinceye kadar yakınında durur, krize girmesini bekler ve sonra hastaneye sevk ederdi.

Çok önemli bir sorunla mücadele etmeye çalışmışsınız...

Elbette ama bu çalışma da uyuşturucu şebekelerinin hoşuna gitmedi. O sırada, imzasız ihbar mektupları da gelmeye başladı. Ankara merkezi ile Diyarbakır arasında görevli şoförlerimiz, uyuşturucu şebekelerinin emri ve baskısıyla Ankara'ya gidişlerinde uyuşturucu alır, yolda şebekenin belirttiği yerde, şebekenin adamlarına teslim ederlermiş. Bu zinciri kırmak için, Ankara'ya giden şoförleri geri çekmemiz ve başkalarını görevlen-

dirmemiz gerekti. Bu şoförler ağır vasıta zammı alırlardı ve bu önemli bir para idi. İki şoförü çağırdım, "Ankara servisindeki personeli değiştirmemiz gerekiyor, anahtarları bana verin, ağır vasıta zammınızı kesmeyeceğiz" dedim. Biri, diklendi, "Ağabey, benden anahtar alma, ben ölürüm" dedi. "Bir süre sonra, vasıtanızı tekrar size vereceğim" dedim. Anahtarları verdi.

Bu şoför sahaya denetleme için incecğim sırada bana uzunca bir şiş ile saldırdı. Göğsüme isabet eden darbe kravatımı ve gömleğimi yırttı ama vücuduma batmadı. Boynuna bir kesme atarak, sağımdaki kazan dairesine iniş merdivenine ittim. Düşerken, şiş ayağıma batırdı. Hükümet tabipliğinde pansuman yapan doktor, şişin 2,5 santim kadar etime girdiğini söyledi. Dairenin avukatı ile beraber karakola ifade vermeye gittiğimde, şoförün ismini söyleyince, yaşlıca bir komiser, "O çocuk uyuşturucu tüccarlarının emrinde çalışıyor" dedi. Avukat da, ben de şaşırдық. "Biliyorsunuz da niye engel olmuyorsunuz?" dedik. Cevabı, devletim adına acı verici idi: "Ben emekliliği yaklaşmış bir memurum, üniversitede okuyan iki çocuğum var. Onlar bitirince, benim de emekliliğim gelecek. Şimdi konuşsam, çocukları tahsilini nasıl desteklerim ki? Kamu görevlilerimiz şebekeler ile ortak, ortaklık da Ankara'ya kadar uzanıyor. Ne yapabiliriz ki?" dedi...

Bıçaklandığım bu olay sonrası Recai Kutun Bey ile bir toplantı için Ankara'ya gittik. Orada meslektaşım ve çok saygı duyduğum Şerafettin Sanal ağabeyimle görüşmeye sıra geldiğinde aldığım eğitimi özetledim, bölgedeki saldırı olayını bildiği için bana şu öğütte bulundu: "Sen

o bölge çocuğusun. Ama unutma, Anadolu insanımız bazen sert tabiatlıdır. Genel olarak çok insan çalıştırdığında disiplinli ol, sopayı elinde tut ama vurma” dedi. Bu sözlerden insan yönetimine dair çok büyük ders almışım.

Bunca emek ve tehlikeyi göze alarak içinde yer aldığınız GAP'ın bugün geldiği nokta için neler söylersiniz?

Tüm o yokluklara ve tehlikelere iyi ki de göğüs germişiz. Yıllar sonra beni mutlu eden bir olaydaki söylemleri aktararak sorunuza cevaplamak isterim. 1987 yılında, Atatürk Barajı DSİ kampüsünün kızgın sulu ısıtma ve kullanma sıcak su üretim projesi için Diyarbakır'a uçakla gittim. Beni alan şoföre şehri biraz gezelim dedim. Lisenin ilk yılında kaldığım pansiyon, Ziya Gökalp Lisesi, lise caddesinde kaldığım ev ve DSİ binalarına gittik. Sonra, şoföre “Karacadağ'a tırmanabilirsin” dedim. Pirinçlik'teki askeri üssün çanak hizasına geldiğimizde, şoför arabayı sağa çekti, döndü, “Ağabey sen hasta mısın?” diye sordu. “Hayır” diye cevapladım. “Ama senin gözlerin akıyor” dedi. “Bu projede üç sene çalıştım, duygulandım, şehir değişmiş, gelişmiş” dedim. Şoför, “Ağabey o zaman bizim duamızda senin de payın var” dedi. “Ne duası?” diye sordum. Cevabı beni daha çok duygulandırdı. “Ağabey, biz her akşam sofraya oturduğumuzda, dedemiz, o yoksa babamızla bu projeye emeği geçmiş herkese dua ederiz” dedi. Ülkemize verdiklerimizde mutlaka eksiklerimiz de, yanlışlarımız da olmuştur. Ancak bu vefadır. İşte o an, zamanında yaşadığı yoksunluktan dolayı çektiği sıkıntıları helal ediyor insan. Verdiğimiz tüm emekler helal olsun...

GAP daha bitmedi, bitirmek için gayretler de çok zayıf. 1966 yılı fiyatları ile projenin yüzde 100 bitiş maliyeti 14-15 milyar liraydı. O günlerde dolar ile konuşmuyorduk. Bir gün Recai Kutun Ağabey ile Siverek'in bir dağ köyünde, Tefvik Reyhan arkadaşımızın temel sondaj şantiyesinde (Taşüstü aksı etüdü için) beraberiz. O aks baraj için uygun çıkmadı. Sondaj sonuçlarını görünce Recai Kutun, “Bu aksı savunma olanağımız kalmadı” dedi... Çok üzgün olarak dönerken yolda ona “Niye üzülüyoruz? On beş milyarlık projeye her sene bir milyar ayırsak en geç 20 senede biter” dedim. “Aydın öyle değil. Biz tamamının bitmesini zaten göremeyiz de, belki siz görürsünüz” dedi. Durum budur...

DSİ'den ayrılıp daha sonra askere gittiniz sanırım. Askerde iki yıl nasıl geçti?

1966 Ekim ayında askere gittim. Altı ay Balıkesir'de Ordonat okulunda öğrenci, altı ay Ankara Mamak'ta 28. Tümenin Ordonat Taburu'nda bakım mühendisi, kalan bir yılı da MSB-NATO-Enformasyon Dairesi Kara Grubu emrinde mühendislik hizmeti vererek askerliğimi bitirdim. NATO Enformasyon Dairesi'ndeki hizmetim sırasında, Ankara'da, Genel Kurmay Başkanlığı bölgesinde, NATO Harekat Merkezi'nde “bun ker” inşaatı yapılıyordu. Kontrollük görevini de Kara Grubu yapıyordu. Bu vesile ile Tokar'ın Ankara ayağı ile tanışmış oldum.

Harekat merkezinde ise, “double duct” sistemi ile yapılan HVAC düzenini, güvenlik dolayısıyla yapı içinde bulunması gereken soğutma kulesinin, “evaporatif kule” olarak bina içinde çalışma olanağını gördüm.

İzmir Karargâhı, Gelibolu tesislerinin kabullerine gittim. Çorlu ve Lüleburgaz karargâhlarının ön projesini ve buna ait metraj ve ihale dosyasını düzenledim. Yedek subaylık hizmetinde, Ankara'da çalışan bir tesisat firmasının düzenini ve proje tasarımının safhalarını öğrendim. Testlerin yapılışını ve yararlarını gördüm. Bu bir yıllık askerliğimin belki de en büyük kârı tesisat camiasına adım atmamı sağlamasıdır.

Peki, yönünüzü tesisat camiasına çevirdikten sonra neler yaptınız?

Tokar'ın Ankara kolu olarak çalışan Karel firmasını, NATO Muhabere Merkezi inşaatı dolayısıyla tanıdım. İdareye onay için verdikleri teçhizat seçim belgelerini incelemek için Saim Evizi'nin ofisine uğruyordum. Orada Celal Okutan'ın bürosunun baş ressamı Remzi Akgün ile tanıştım ve o bana tezkeremi aldığım da proje bürosunda çalışmak istersem, Celal Bey'in bürosunda ihtiyaç olduğunu söyledi. Düşüneceğimi söyledim.

Tezkeremi aldıktan sonra, Mersin'de Fransızların yaptığı termik santlarda çalışmayı düşündüm. ÇEA'nın yürüttüğü bir proje idi. Ama görüşmelerim sonuç vermedi. Ankara'ya dönerek Celal Bey ile görüştüm ve işe başladım. İki sene kadar orada çalıştım. Üniversitede tanıdığım, inşaat öğrencisi Atila Önen'in önceden duyduğum ağabeyi İhsan Önen ile de Okutan'ın bürosunda tanıştım. İzmir Hastanesi projesinde beraber çalıştık. İhsan ile ameliyathaneleri beraber tamamladık.

Okutan'da çalıştığım süre içinde, hem önceden yapılmış projeleri inceleyerek, hem literatür ile de tanışarak proje üretme sanatını ve püf noktalarını öğrenmeye çalıştım. Benim elimde, Fahrettin Sönmez'in “Te-

sisat" kitabı ile Fransızca, Rietschel'in "Traite de chauffage et de ventilation" kitapları vardı. Bu kitabı, Siirt'te çalıştığım yıllarda, Hükümet Konağı ısıtma projesini yaparken Hachette kitapevinden getirtmiştim. O ilk projem, tahsisat bulunamadığı için uygulanamadı. Okutan'da Almanca Recknagel ve İngilizce Carrier ile tanıştım. Bu dönem içinde beraber proje yaptığım Celal Bey ve İhsan Beyi her zaman ustalarım olarak kabul ederim ikisine de sevgiyle ve rahmetle anıyorum...

Celal Okutan'ın yanından ayrıldıktan sonra büro açtınız sanırım. Yaptığınız işlerde gereksinim olan bilgi, insan ve finansman kaynakları, müşteri bulma ve tanıma süreçlerini kısaca anlatır mısınız?

Celal Bey'den ayrıldıktan sonra, üniversiteden iki sınıf arkadaşım la proje ve taahhüt ofisi açmaya çalıştık. Doğan Başol TPAO'da çalışıyordu. Vedat Vural'ın atölyesi vardı. Bir ortakla beraber elektrik direği üretip, galvanizletip elektrik şebekeleri müteahhitlerine satıyorlardı. Büroda yetkili ve çalışan benim. O günlerde, benim elimde İTÜ'nün 1500 kişilik Maçka Yurdu ısıtma ve sıhhi tesisat projesi vardı. MKEK'de arkadaşlarımız vardı, bizi çağırdıkları ihalelerinden birini alabilseydik bir kaynak oluşacaktı. İltimas yapmadıkları için idarelerinden iş alamadık. Vedat ile iki imalat düşündük, "klorlama cihazı" ve "tirtor". Tanıdık iki ayrı arkadaşımızdan imalatın masrafları için destek istedik. Bize şöyle cevap verdiler: "Kuracağınız şirketin yüzde 51 hissesini bize verirsiniz destekleriz."

Bir seneye yakın ofiste bir kaç küçük proje aldım. Celal Bey ile çalışan bazı mimarlar, ondan biraz daha tenzilat

yaparsan sana döneriz dediler. Ben onlara "Celal Bey sizinle çalışmasını bitirdiğini söylemez ise teklif dahi vermem" dedim. Sadece Cengiz Bektaş, Celal Bey ile görüşerek Celal Bey'in bana "Cengiz ile çalışmamı kestim" dedikten sonra, onunla Denizli'de bir kaç yapı projesi ve Edirne'de 600 konutluk bir projeyi tek merkezden beslenmek üzere çalıştık. Sonra o da İstanbul'a göçtü. İlk yıllarda, iş alma konusunda elbette sıkıntılar yaşadım. Part-time çalışan bir ressam ile başladım. Bayındır Sokak'ta ortaokuldan tanıdığım Elektrik Mühendisi Alparslan Arıtürk ile ofisi paylaştığımız günlerde, bir gün İhsan Bey beni aradı. "Ankara'da ilk projecilik yıllarımda Yavuz Bey isminde bir arkadaşım la çalışırdık. Bir yarışma projesinde mimar İlhami Ural'ın raporunu yazmış. İlhami Bey de yarışmayı kazanmış. Ama kendisi TPAO'da çalıştığı için, ayrılıp büro açmak istemiyor, güvenilir bir insandır. Beraber çalışabilirsiniz diye düşünüyorum." dedi. Projenin ismi "Cebeci Hastanesi Reorganizasyon Projesi" idi 60 bin metrekare inşaat alanlı bir yapı olacaktı. Hastanenin bütün yapıları yıkılacak ve yerine yeni yapı inşa edilecekti.

Yavuz Bey ile görüştük anlaştık, hem devamlı bir veya daha fazla ressam, hem de müstakil bir ofise ihtiyaç olacaktı. Bilir Sokak'ta kiralık bir daire tuttum, evime de çok yakındı. Celal Bey'den ayrılan Nuh'u tam zamanlı çalıştırmaya başladım. Sonra da Remzi'nin kardeşi Razi ile takviye ettim. Projenin 1/200 ve 1/100 aşamalarını düzgün bir şekilde bitirdik onaylattık. 1/50'ye sıra geldiğinde, İlhami Bey'in ağır çalışması yüzünden projenin çok gecikeceği, hem cezaya gireceği, hem istihkakının düyu-

na kalacağı tehlikesi oluştu. Betonarmesini Hami Gürün, elektriğini devre arkadaşım Ergün Sur yapıyordu. Aralık ayındayız, Mimar bir pafta bile çizim gönderememişti ve projenin en geç Mart başında onaylanması gerekiyordu. 1/200 ve 1/100 safhalarının parasını daha ödememişti. Serbest meslek makbuzları kestim ve orijinalleri kutulara koyarak gönderdim. Çalışmalar hızlandırıldı ama Cebeci binaları yıkıldığında Ankara'da hastane yatak sayısı azalır diye Planlama Teşkilatı projeyi iptal etti.

Kısa bir süre sonra İhsan Bey bana uğradı, İş Bankası Genel Müdürlük binasını yaptırıyordu. Tesisat işinin taahhüdünü Selnikel yapacak, Faik Hızıroğlu Bey ile anlaştım, projeyi beraber yapalım dedi. Projecilik serüvenimin de bu proje ile başladığını söyleyebilirim. NATO Enformasyon Dairesi'nde askerliğimin bir yılını mühendis olarak yapmamın faydaları oldu. Birçok kabullere gittim. Terhis olduktan sonra, tanıdığım müteahhitler, ihaleye girerken tesisat dosyaları için piyasa araştırması, ya da işi aldıklarında projelerini yaptırıldı, daha sonra da işlerin taşeronluğu için teşvik ettiler. Böylece hem proje hem taahhüt işlerini yaklaşık 6-7 sene beraber yürüttüm.

Mekanik tesisat tasarımının dünü ile bugününü çeşitlilik ve olanaklar açısından karşılaştırırsanız neler söylersiniz?

Yetmişli yıllarda başlayan projecilik hayatımın ilk yıllarında hem eldeki literatür, hem meslek odamızın destekleyici el kitapları azdı. İmalatçılardan cihaz seçiminde bugünkü gibi seçim çıktısı verme olanakları yoktu. Çoğunlukla, seçimleri kataloglarından biz yapardık. Çalışan ressamları

da çeşitli tesisat çizimleri için eğittik. Ama şunu söylemeliyim ki, elle çizilerek sunduğumuz projelerin çizim kalitesini bilgisayarla yapılan çizimler henüz yakalayabilmiş değil.

2000 yılında bilgisayar kullanmaya başladım. Sadece rapor ve hesaplarımı bilgisayarda çalışıyorum. Çizimlerde bilgisayarın kolaylıklar sağladığı kesin. MMO dergisine arkadaşlık yapan TTMD Dergisi'nin kurulması ile sağlanan kaynak literatür var. Her iki yayın çok bilgi taşıdı ve taşıyor. Gençler bizden daha şanslı. Bilgisayarın olanaklarını da inkâr edemeyiz. Bu gelişmeler sayesinde gençler bizden daha başarılı projeler üretebilirler.

Meslek yaşamınızın çeşitli aşamalarında karşınıza çıkan birçok zorluktan bahsettiniz. Çözüm yöntemlerine dair bir şeyler söylemek ister misiniz?

Yetmişli yıllarda proje akışı, daha çok Bayındırlık Bakanlığı kanalı ile olurdu, yarışmalar yapılır veya ihaleler yapılırdı. Muhatap hep mimarlardır. Proje ihalesine mimar girerken sizden teklif istediğinde, karşınıza çıkıp "A kişisi şu kadar teklif verdi, senin teklifin çok fazla, indir" derlerdi. Piyasadaki projeler arttıkça da, idareler referans dosyaları isteyerek veya bazen istese bile göz önüne almaya en ucuz teklif verene işi verdiği için, iş çıkırından çıkmıştır. Bu uygulamada, yapılan projelerin yanlış veya kalitesiz olmasının, kamu parasına ve işletmelerine zarar vermesinin hesabını ne yazık ki ne devletim ne de vatandaşım yapmamaktadır.

Kamu idaresi, TMMOB ve meslek odalarımız bunu akılcı bir yöntemle düzeltebilmelidirler. Odamızın eğitim ve teknik açıdan daha üretken ol-

duğunu görüyor ve mutlu oluyorum. Ancak meslek odalarımızın ve meslektaşlarımızın sorunlarını, ülkemizde yaşanan anti demokratik, bilim dışı, ehliyetsizlerin kayırma ile iş bulabildikleri bir ortamdaki sorunlardan ayırabilir miyiz? Toplumumuzun tamamı, adil, bilgili, erdemli, çalışkan, üretken, hakça paylaşan bir kişiliğe ve anlayışa sahip olmadıkça yanlışlardan ve çöküşten kurtulamayız.

Çalışma hayatınız dışında yapmaktan mutlu olduğunuz başka şeylerden de söz edebilir misiniz?

Ben mühendisliğin yanı sıra ders vermeyi, bildiklerimi anlatmayı hep sevdim ve yaptım. Lisede okuduğum yıllarda, fen derslerim iyiydi. Gaziantep'in olgun ve erdemli insanların çocuklarının iltimasla sınıf geçmelerine itiraz ettiklerini, müdür muavini odasında ortaokul karnelerini yazarken, bazı velilerin gelip okul müdürüne "Benim çocuğum geçemez, onu geçirmeyin" diye konuştuklarını görürdüm. Matematik hocam da, benim alt sınıflarımda veya ortaokulda ders almaya ihtiyacı olan öğrencilere velilerinin isteği ile ders vermeme sağlamıştı. Aldığım ilk kol saatimi bu derslerden kazandığım para ile almıştım. Üniversitede lise öğrencilerine ders verirdim. Mühendis olarak, Siirt'te lisede fizik, Ankara'da teknik öğretmen okulunda tesisat dersi, Hacettepe'de iç mimarlara tesisat dersi verdim. Çalışmalarımızdan da ihtiyacı olanlara zaten öğretmenlik yaptım. Mühendislik hayallerini kurduğum yıllarda, mühendis olamazsam öğretmen olsam da olur diye de düşünürdüm. Şimdilerde mesleki faaliyetlerim dışında bol bol kitap okuyorum. Kitap oku-

mak da mutluluk vericidir. Çok şeyler öğreniyor insan...

Bunca yıllık meslek deneyiminiz ışığında genç mühendisler ve mühendis adaylarına neler tavsiye edersiniz?

Bilimde, sanatta, üretim ve benzer bütün faaliyetlerde usta-çırak ilişkisi ve işbirliği, insanların toplum halinde yaşamaya başladıklarından beri vardır. Bilimin, sanat ve teknolojinin gelişmesinde usta-çırak birlikteliğinin, gelişmede hiperbolik büyümeyi sağladığına inanırım. Ustanın bilgisi tohum gibidir. Ekilince sürekli usta doğurur. Bugün için toplumumuzda bu ilişkinin mükemmel olduğunu göremiyorum. Bu nedenle gelişebilme programlarında geri kalılabiliyor. Hepimiz, hem eğitim hayatımızda, hem çalışma hayatımızda, öğretmenlerimizin, mühendis ağabeylerimiz ve arkadaşlarımızın, hatta bazen çalışanlarımızın faaliyetlerinde bile ustalıklardan yararlanmıyor muyuz? Ben, isimleri sayfalar dolduran ustalarımıza bu vesile ile şükranlarımı, saygılarımı sunuyorum, göçmüş olanlara rahmet diliyorum.

İşlerinizi, doğru ve severek yapınız. Sabırlı ve merhametli olunuz. Çalışınız, üretiniz, paylaşınız, güler yüzle **selam veriniz, selamı yayınız**. Kendinizi, ailenizi, komşularınızı, şehrinizi, vatanınızı, devletinizi, bayrağınızı, doğayı ve içindeki canlıları seviniz. **Sevgiyi yayınız**. Deneyime ve deneyim sahiplerine saygı gösteriniz. Son olarak Yunus Emre'den bir güzel söz aktarayım: "Çeşmelerde bardağın doldurmadan kor isen bin yıl, anda durursa, kendi dolası değil." Bütün çalışanlarımı sevgi ve teşekkür ile anıyorum. Bu yayını düzenleyenlere, yayanlara, okuyanlara saygı ve sevgi ile selam olsun... ❄